

“Ladinia” est nomen regionis Alpinae inter Tridentum et Venetum, ubi, in cursu saeculorum, variae fuerunt gentes earumque historiae: Celti et Romani, Germani et Italici...omnium reliquiae superfuerunt, in lingua, ad exemplum, adhuc in usu. Hoc est, ad exemplum , textum de dominico festo:

I ORUN FÀ DLA DOMÈNIA VAL' DINFORA 17

Lodur dla domènia

Sciöche le tof da tutres aldí zacan pro la vèia di santù podésson incé la sabeda sèra o la domènia dadoman mète n pù d'inzènc sòn frogorè o còje na polènta de furn o na turta.

I ciüfs dla domènia

Infornì l'abitaziun cun n ciüf o la mèsa cun na bela tovala.

Atmosfera da domènia

N proponimènt deboriada: Incò renunziunse ales critiches, ne se critican nia un l'ater, y gnanca d'atres porsones y les situaziuns che nes destürba.

In hoc territorio, inter viridem montium fertiliumque vallium et caeruleum fluminum mirorumque lacuum , plerique se dedunt ad curam campi.

Simplices et humiles, se vocant “Ladinos”, priusquam “Italicos”, moribus praecipuis et symbolico vexillo, cum caeruleo coeli lacuumque, viridem arborum vallium et album nivis in cacumine montium.

Nec desunt celebrationes, actas sine variationibus per saecula saeculorum. Ecce vobis exempla frequentiora:

- **“DONACIA”**= in die 6 mensis Ianuarii, puellae se induunt more “Pocignarae”, deformis senisque strygae, similis nostrae “Befanae”. At ista malefica est: nam, canistro posito in humeris, errat in orbe, secum tollens pueros – et viros- improbos.

-**“GRANADA DE SARESC”**= in Dominica Palmarum pueri scopas e germine a se factas ad ecclesiam abducunt ut aqua benedicantur.

-**“FESTA DE SANTA MARIA DEL CIUF”**= in die 15 mensis Augusti celebrata est Sanctam Mariae floris. Mulieres ad ecclesiam adferunt canistrum floribus plenum et germinum plantas, arsura ad tempestates depulsas et fructus serbandos.

“TÒ LA NOCIA”= similiter Graeci moris, convivae in die nuptiarum rapiunt sponsam. Cum sponsus hoc animadvertit, suum testem mittit ad sponsam reducendam. At non solum sponsa ducebantur ab isto sed typicum dulce ,“Fortais” nuncupatum, in forma spiralis, vino conspersum cum saccharo et fragis. Sponso praeterea erat pileus induendus ut signum amoris et duodecim ova ducenda, quam multi erant menses ante matrimonium. Sponsa ei donabat humilem dotem: patinae, lintea domoque utensilia.

TRA ZETOLES”= hoc est dies iuvenibus dicatus ad dilectum militiae convocatis. Qui electi sunt ad hoc, pileo ornato galli plumis (ciapel de plames), se praebent oculis omnium ad laudes accipiendas; qui non electi, dicuntur per iocum “les vedles” (id est, anus stultae et imbelles).

Humiles in festis quoque, simpliciter ornant arborem Natalis, crustulis tantum, necnon pomis, vittis coloratis, nucibus involutis papyris argentatis.

Et quos cibos parant e fructibus localibus? Dulcia et pastillas, ad gaudium palatus!

An globulos panis (quos vocant “canederli”), cum ovis aut perna, laganis rubros aut virides herbis.

Nec pratermittenda radio-televisiva statio, musica et litterae in typico idioma, a septuagesimo saeculo, cum textis in versibus quoque, ut opera theatralia.

Ecce, exempli causa, mythum populi “Fanes”: hi vivebant apud lacus cum marmotis in maxima serenitate...quoad rex quidam maleficus eorum terram invasit auxilio filiae Dolasillae eiusque arcus. Sed iuvenis bellatrix in amorem cecidit regis inimici adeo ut eum sponsum sibi eligerit . Pater se opposuit filiae nuptiis, quae -ut in antiquo vaticinio- mortem et ruinam secum adferrent. Nam Dolasilla, ante nuptias futuras, dolo necata est suis telis ipsius. Fanes in specus se convenerunt, ubi in loco secretiore expectant adhuc mundum meliorem.

Ver Latinum
(Certamen linguarum)

Te quoque opus est!

Collaboravit: Miriam Alfia Capone